

ה.

נאמר ¹¹¹⁴⁶²⁷ בפרשת פינחס (במדבר כה, יז) 'לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום', ועי' במדרש רבה (כא, ו) 'אמר הקב"ה דין הוא שיטול שכרו, לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, גדול השלום שנתן לפינחס שאין העולם מתנהג אלא בשלום והתורה כולה שלום וכו' ע"ש. וז"ל דהא תמיד שכר המלוא הוא מעין המעשה שנעשה מידה כנגד מידה, וכאן הרי הוא עשה מעשה קנאות ולמה זכה לברית שלום. ואמר הגר"ח ז"ל שיש ללמוד מכאן שקנאות שנעשית לשם שמים היא מעשה של שלום, ע"כ. והביאור הוא דאף שהמעשה של פינחס היה לכאורה מעשה של מחלוקת שהרג נשיא שבט ישראל, אבל כיון שזהו רצון ה' ¹²³⁴⁵⁶⁷ והוא השלום האמיתי, דעיקר השלום הוא עשיית רצון ה', וכגון כשיש רשעים וכופרים אם נלחמים בהם זהו מעשה של שלום, אבל ההתחזרות עמהם אינה שלום וכמ"ס 'אין שלום אמר ה' לרשעים', ונמצא דפינחס עשה מעשה של שלום ועל כן זכה לברית שלום.

ולפי זה יש לפרש לשון המדרש רבה בריש פרשת פינחס 'וידבר משה אל ה' יפקוד ה' וגו' אמר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתן של כל אחד ואחד, ואין דעתן של בניך דומין זה לזה, וכשאני מסתלק מהן צדקה ממך מנה עליהם מנהיג שיהא סובלם כל אחד ואחד לפי דעתו וכו' משל למה"ד למלך שנשא אשה והיה לו שושבין בכל זמן

שהמלך כועס על אשתו השושבין מפיים ומתרה המלך לאשתו, בא השושבין למות התחיל מצקש מן המלך צדקה ממך תן דעתך על אשתך, אמר לו המלך אם אתה מצוני על אשתי נזהר כפיך כפיך אשתי עלי שאתה זהירה בצדודי, כדיכול כך אמר לו הקב"ה עד שאתה מצוני עליהם יפקד ה', נזהר אותם שיהיו זריזין בצדודי וכו' ע"כ. וז"ל מה שיך לכאן דברי המדרש, הלא לפני כן ואח"כ איירי המדרש צדקה ממך, ומה שיך כאן באמצע הא דיפקוד ה'. ויל"פ דהנה לפני כן איחא במדרש 'אמר הקב"ה דין הוא שיטול שכרו לכם אמור הנני נותן לו את בריתי שלום', והביאור בזה כנ"ל דעשיית רצון ה' זהו השלום האמיתי, ולפעמים רצון ה' הוא דוקא בקנאות ובמחלוקת וזה גופא השלום ועל כן ניתן לפינחס ברית שלום בשכרו וכנ"ל, ולפ"ז יש לפרש דזהו המשך דברי המדרש, דכשנא משה רבינו לצקש מנהיג לכלל ישראל משום שאין דעתם דומה זו לזו וציקש מנהיג שיהיה סובלן כל אחד ואחד לפי דעתו, אמר לו הקב"ה נזהר אותם עלי, רצ"ל שהם יעשו רצון ה' ואז יהיה שלום ביניהם. וכן לגבי עשיית המנהיג כדי שיהיה שלום צריך לעשות רצון ה' דוקא ואין השלום תלוי דוקא בכך שסובל כל אחד לפי דעתו, ולפעמים דוקא ע"י עשיית מחלוקת הוי רצון ה' וזה גופא השלום.

ולפי זה יש לפרש הנוסח שאומרים בחפילה בצרכת שים שלום וטוב צעיניך לצרכנו

וכו' בשלומך, והיינו שיהיה לנו שלום כזה שנקרא אלל הקב"ה שלום, ולא מה שנקרא בלשוננו שלום.

אמנם כל זה בקנאות שהיא לשם שמים, אבל יש קנאות שנעשית שלא לשם שמים אלא לשם מחלוקת. ופעם אמר הגר"ח ז"ל החילוק בינו ובין אדם אחר שהחזיק עצמו ג"כ לקנאי, משל לבית שיש שם עכברים ומציאים לשם חתול והוא רודף אחרי העכברים ואוכל אותם, והנה בעל הבית והחתול שניהם רודפים את העכברים אבל יש חילוק גדול ביניהם, דלבעל הבית היה נוח יותר שהעכברים לא היו באים כלל, משא"כ החתול רוצה שהעכברים יבואו כדי לרדוף אחריהם ולטרוף אותם. ואמר הגר"ח לי היה נוח יותר שלא יהיה לי על מה ללחום, אולם הלה רוצה שיהיה לו צמה להיות קנאי וללחום.

ו.

(לאחר מלחמת המפרץ)

נאמר בפרשת יתרו (יח, ח) 'ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים וכו'. ביאר מרן ז"ל דמלבד החיוז הודאה שיש על ניסים יש חיוז לספר חסדי ה', והראה מרן ז"ל כמה פסוקים צהלים שיש מצוה מיוחדת של סיפור הניסים, כמש"כ 'ויספרו מעשיו צרינה' (קז, כב), וכן 'שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו' (קה, ב).

ספרו צגויים כבודו בכל העמים נפלאותיו' (ל, ג), 'לדור אחרון מספרים תהלות ה' ועוזו ונפלאותיו אשר עשה' (עת, ד), 'דור לדור ישבח מעשיך וגבורותיך יגידו וגו' ודברי נפלאותיך אשר עשה וגו' וגדולתך אספרנה' (קמה, ד-ו) ועוד. ונראה שזהו ביאור כפל הלשון שבצרכת מודים 'נודה לך ונספר תהלתך', האחד חיוז הודאה, והשני סיפור תהלות ה'. ולפי זה ביאר מרן ז"ל דעד עתה לא היתה למשה האפשרות לקיים ענין זה של סיפור חסדי ה', שהרי כל עם ישראל ראו צעיניהם את הניסים, אבל כשצא יתרו שלא היה נוכח צניסים הללו נודמנה למשה האפשרות לקיים את המצוה של סיפור הניסים ועל כן סיפר לו משה את כל הפרטים של הניסים לקיים מצוה סיפור הניסים, ע"כ ממרן ז"ל. (ואף שבצר שמע יתרו ענין זה כמפורש צריש הפרשה, ז"ל שלא ידע הפרטים רק עיקרי הדברים ועמה סיפר לו משה כל הפרטים).

והנה גם בזמן זה יש לספר חסדי ה', שהרי כל המתצונן רוצה שיש כאן ניסים, שאותו רשע מעירק לצר נשק צמשך כמה וכמה שנים, והתכלית בזה היה כנגד ישראל כדי להשמיד כל יהודי ארץ ישראל, ואם היה חלילה מצטרף עם ירדן וסוריה ללחום נגד עם ישראל לא היה לנו תקומה חלילה, (הרי כל מה שהציונים אומרים שיש להם כח ללחום ויכולים לעשות מה שאפילו אמריקה אינה יכולה לעשות, כל זה הצליח ורעות רוח), ואם

נאמר בפרשת יתרו (יח, ח) 'ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים וכו'. ביאר מרן ז"ל דמלבד החיוז הודאה שיש על ניסים יש חיוז לספר חסדי ה', והראה מרן ז"ל כמה פסוקים צהלים שיש מצוה מיוחדת של סיפור הניסים, כמש"כ 'ויספרו מעשיו צרינה' (קז, כב), וכן 'שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו' (קה, ב).